Maa- ja metsätalous-
ministeriö

KIRSI VILJANEN

Lähiruokaohjelman loppuraportti vuosilta 2021–2025

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN JULKAISUJA **2026:13**

Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 2026:13

Lähiruokaohjelman loppuraportti vuosilta 2021–2025

Kirsi Viljanen

Maa- ja metsätalousministeriö Helsinki 2026

Julkaisujen jakelu
Distribution av publikationer

Valtioneuvoston julkaisuarkisto Valto

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Maa- ja metsätalousministeriö
Tekijänoikeuslaki (404/1961) 9 § Tekijänoikeussuojaa vailla olevat teokset

ISBN pdf: 978-952-366-168-4
ISSN pdf: 1797-397X

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Kuvailulehti
18.6.2026

Lähiruokaohjelman loppuraportti vuosilta 2021–2025

Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 2026:13

Julkaisija	Maa- ja metsätalousministeriö		
Tekijä/t	Kirsi Viljanen		
Kieli	suomi	**Sivumäärä**	32

Tiivistelmä

Lähiruokaohjelma perustuu vuoden 2011 hallitusohjelmaan, jossa ruokasektori tunnistettiin kasvualaksi. Lähiruoka- ja Luomuohjelmat hyväksyttiin valtioneuvoston periaatepäätöksinä 2013 ja päivitettiin 2021. Raportti arvioi Lähiruokaohjelman tavoitteiden toteutumista toimenpiteiden kautta.

Lähiruoan tuotantoa ja jalostusta on monipuolistettu rahoittamalla noin 250 kehittämishanketta ja myöntämällä yritystukia noin 70 milj. euroa. Kaudelle 2023–2027 on luotu uusia tukimuotoja tuotannon, jalostuksen sekä myynti- ja jakelukanavien kehittämiseksi. Ruokamatkailu on vahvistunut alueellisesti ja kansainvälisesti.

Pienimuotoista elintarvikejalostusta on edistetty uudistamalla elintarvikelainsäädäntöä ja tarjoamalla koulutusta ja neuvontaa. Lähiruoan käyttöä julkisissa hankinnoissa on lisätty kehittämällä osaamista, kriteerejä ja ohjeistuksia sekä rahoittamalla hankkeita. Toimijoiden yhteistyötä on tiivistetty valtakunnallisella ja alueellisella hanketoiminnalla sekä strategioilla. Alan arvostusta ja näkyvyyttä on lisätty kampanjoilla, tapahtumilla ja koulutuksella. Ohjelman päivityksestä ei tehty ulkopuolista loppuarviointia.

Asiasanat	kehittäminen, ruoka, elintarvikeala, elintarvikkeet, lähiruoka		
ISBN PDF	978-952-366-168-4	**ISSN PDF**	1797-397X
Julkaisun osoite	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-168-4		

Presentationsblad
18.6.2026

Närmatsprogrammets slutrapport åren 2021–2025

Jord- och skogsbruksministeriets publikationer 2026:13

Utgivare	Jord- och skogsbruksministeriet		
Författare	Kirsi Viljanen		
Språk	finska	**Sidantal**	32

Referat

Närmatsprogrammet grundar sig på regeringsprogrammet 2011 där livsmedelssektorn identifierades som en tillväxtbransch. Närmatsprogrammet och det nationella ekoprogrammet godkändes som statsrådets principbeslut 2013 och uppdaterades 2021. Rapporten utvärderar hur Närmatsprogrammets målsättningar förverkligades i praktiken.

Produktionen och förädlingen har diversifierats genom att finansiera kring 250 utvecklingsprojekt och bevilja cirka 70 miljoner euro i företagsstöd. För perioden 2023–2027 har man skapat nya stödformer för att utveckla produktionen, förädlingen och försäljnings- och distributionskanalerna. Både regional och internationell matturism har stärkts.

Småskalig livsmedelsförädling har främjats genom att förnya livsmedelslagstiftningen och erbjuda utbildning och rådgivning. Användningen av närmat i offentliga upphandlingar har ökats genom att finansiera projekt och utveckla kompetens, kriterier och anvisningar. Samarbetet mellan aktörer har intensifierats genom strategier och projektverksamhet på nationell och regional nivå. Uppskattningen och synligheten för branschen har ökats genom kampanjer, evenemang och utbildning. Det har inte gjorts någon extern slututvärdering av planen.

Nyckelord närmat, utveckling, mat, livsmedelsbranschen, livsmedel

ISBN PDF	978-952-366-168-4	**ISSN PDF**	1797-397X
URN-adress	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-168-4		

Description sheet
18 June 2026

Final Report of the Local Food Programme 2021–2025

Publications of the Ministry of Agriculture and Forestry 2026:13

Publisher	Ministry of Agriculture and Forestry		
Author(s)	Kirsi Viljanen		
Language	Finnish	**Pages**	32

Abstract

The Local Food Programme is based on the Government Programme adopted in 2011, where the food sector was identified as one of the growth sectors. The Local Food Programme and Finland's National Programme for Organic Production were approved as Government Resolutions in 2013 and updated in 2021. This report evaluates the achievement of the objectives of the Local Food Programme through the measures.

About 250 development projects were funded and about EUR 70 million in subsidies for enterprises was granted to diversify the production and processing of local foods. New forms of support were created for the period 2023–2027 to further develop the production and processing and the sale and distribution channels. Food tourism has strengthened its position both regionally and internationally.

Food legislation has been reformed and training and advice have been provided to promote small-scale food processing. The use of local foods in public procurements has been increased by developing the skills, criteria and guidelines related to this and by funding projects. Cooperation between different operators and stakeholders has been promoted through national and regional projects and strategies. Campaigns, events and training have been organised to enhance the appreciation and visibility of the sector. No external evaluation was conducted on the updates to the programme.

Keywords	local food, development, food, food sector, foodstuffs		
ISBN PDF	978-952-366-168-4	**ISSN PDF**	1797-397X
URN address	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-168-4		

Sisältö

Esipuhe 7

1 Ohjelman tavoitteiden toteuma 8

1.1 Lähiruuan tuotannon monipuolistaminen ja sen lisääminen kysyntää vastaavaksi, uusien myynti- ja jakelukanavien kehittäminen sekä lähiruuan jalostusasteen nostaminen 8

1.2 Pienimuotoisen elintarvikejalostuksen ja -myynnin mahdollisuuksien parantaminen lainsäädännön, neuvonnan ja tutkimuksen keinoin 15

1.3 Lähiruuan osuuden kasvattaminen julkisissa hankinnoissa parantamalla hankintaosaamista, laadullisia kriteereitä ja hankintavaatimuksia 20

1.4 Lähiruokasektorilla toimivien yhteistyön tiivistäminen 23

1.5 Ruuan ja ruokaketjun toimijoiden arvostuksen ja näkyvyyden lisääminen 26

2 Lähiruokaohjelman viestintä 30

3 Lähiruokaohjelman rahoitus 31

4 Palautetta Lähiruokaohjelmasta 32

ESIPUHE

Vuonna 2021 päivitettyä Lähiruokaohjelmaa on toteutettu haastavissa olosuhteissa. Covid19 -pandemia vaikutti yhteiskuntaan vielä 2022 ja samana vuonna Venäjän aloittama aggressiivinen hyökkäyssota Ukrainaan osoitti, miten haavoittuvia olemme globaaleissa ruokajärjestelmissä. Poikkeusolot nostivat huoltovarmuuden ja omavaraisuuden keskiöön ja kotimaista ja lähiruokaa alettiin arvostamaan entistä enemmän. Toisaalta tuotantokustannusten, korkojen ja hintojen nousu heikensivät kuluttajien ostovoimaa. Esimerkiksi elintarvikkeiden hinnat nousivat lähes 20 % tammikuu 2021–2022 välillä. Tämä on iskenyt pahasti moniin pienyrityksiin, joiden tuotteiden lisäarvo on rakennettu usein paikallisen korkealaatuisen raaka-aineen ja oman ammattiosaamisen varaan. Toisaalta yritystilastoissa elintarvikealan mikro- ja pienyritysten lukumäärässä on tapahtunut hienoista nousua (6 % 2021–2024) ja jalostusarvolla mitattuna kasvua oli 16 % samana ajanjaksona, mutta kentältä kantautuu uutisia myös lähiruokayritysten kannattavuushaasteista. Päivitetyn Lähiruokaohjelman toteuttamiskauteen osui myös EU:n ohjelmakausien vaihtuminen. Maaseutuohjelman kauden 2014–2020 toteuttamiseen tuli pitkä siirtymäkausi siten, että uusien kehittämis- ja yritystukien haku käynnistyi kesällä 2023.

Haasteista huolimatta lähiruokasektorimme on onnistunut kehittymään ja monipuolistumaan. Lähiruokatuotteiden määrä on kasvanut, niitä on myynnissä moninaisissa myyntikanavissa, niitä käytetään julkisissa ruokapalveluissa ja ne tuovat lisäarvoa ruokamatkailuun. Kehittämistyötä tarvitaan kuitenkin jatkossakin. Siihen uusi kansallinen ruokastrategia antaa hyvät eväät.

Kirsi Viljanen

Erityisasiantuntija, Lähiruokaohjelman koordinaattori,
maa- ja metsätalousministeriö

Toukokuu 2026

1 Ohjelman tavoitteiden toteuma

Lähiruokasektorin kehittämisen tavoitteet vuoteen 2025 ovat:

1. monipuolistaa lähiruuan tuotantoa ja lisätä sitä kysyntää vastaavaksi, mahdollistaa uusien myynti- ja jakelukanavien kehittymistä sekä nostaa lähiruuan jalostusastetta
2. parantaa pienimuotoisen elintarvikejalostuksen ja -myynnin mahdollisuuksia lainsäädännön, neuvonnan ja tutkimuksen keinoin
3. kasvattaa lähiruuan osuutta julkisista hankinnoista parantamalla hankintaosaamista, laadullisia kriteereitä ja hankintavaatimuksia
4. tiivistää lähiruokasektorilla toimivien yhteistyötä
5. lisätä ruuan ja ruokaketjun toimijoiden arvostusta ja näkyvyyttä

1.1 Lähiruuan tuotannon monipuolistaminen ja sen lisääminen kysyntää vastaavaksi, uusien myynti- ja jakelukanavien kehittäminen sekä lähiruuan jalostusasteen nostaminen

Lähiruokasektorille luodaan monipuolisia rahoitusinstrumentteja erityisesti tuotekehitykseen, yhteistyön edistämiseen, markkinointikanavien ja logististen ratkaisujen rakentamiseen, osaamistason nostoon sekä lähiruokasektorin yleiseen kehittämiseen.

Maaseutuohjelmasta rahoitettiin edellisellä ohjelmakaudella (ml. siirtymäkausi) noin 250 lähiruokaan liittyvää hanketta. Hankkeissa muun muassa kehitettiin uusia toimintamalleja ja tuotteita, luotiin yhteistyöverkostoja tuottajien, jalostajien ja matkailutoimijoiden välille, toteutettiin pilotointeja ja toteutettavuustutkimuksia, lisättiin osaamista ja varautumista muutoksiin ja kehitettiin suoria myyntikanavia (ml REKOt ja digitaaliset sovellukset ja verkkokaupat lähiruoan myyntiin). Kehittämishankkeisiin pääsee tutustumaan Maaseutuverkoston sivustolta löytyvästä hankerekisteristä[1].

Kuva 1. Paikallinen lähiruokamyymälä. Kuva: Kirsi Viljanen

Edellisellä ohjelmakaudella (ml. siirtymäkausi) rahoitettiin noin 70 miljoonalla eurolla (julkinen tuki) sellaisia yritystukia, joilla voidaan katsoa olevan vahva yhteys lähiruokatoimintaan. Luokituksessa Ruokaviraston Hyrrä-järjestelmästä mukaan otettiin kategorioissa ”kotimarkkinoilla toimivat pk-yritykset”, ”paikallisesti toimivat pienyritykset” ja ”yrityksen perustajat ja keksintöasiakkaat” tukea saaneet yritykset. Tukea oli myönnetty muun muassa jalostus- ja varastointitilojen kunnostamiseen, kehittämiseen tai uudisinvestointeihin, koneisiin ja laitteisiin ja myymälätiloihin ja -kalustoon. Yritysryhmähankkeissa kehitettiin muun muassa tuotteita, yhteisvalikoimia ja palvelukonsepteja eri asiakasryhmille, markkinointikanavien rakentumista ja kansainvälistymistä.

1 https://maaseutuverkosto.fi/hankkeet/

Kaudella 2023–27 Suomen CAP-suunnitelmasta myönnetään maaseudun yritystukia yrityksen perustamiseen ja investointeihin. Lisäksi uutena mukana on myös kehittämisavustus, jolla tuetaan asiantuntijapalveluiden hankkimista yrityksen eri kehittämisvaiheissa.

Kehittämishankkeina rahoitetaan edelleen koulutus- ja tiedonvälityshankkeita, yleishyödyllisiä investointeja, elinkeinojen kehittämistä sekä innovaatiohankkeita. Osaaminen, innovaatiot ja digitalisaatio ovat läpileikkaavia teemoja kaikissa toimissa.

EAKR- ja ESR -rahastoista on rahoitettu paljon lähiruokahankkeita. Niihin pääsee tutustumaan EURA-tietokannassa[2]. Hankkeissa on kehitetty muun muassa ravintola- ja lähiruokatuotteiden ja -palveluiden tuotanto-, jakelu- ja markkinointiratkaisuja, haettu ratkaisuja alan ilmastopäästöjen vähentämiseen ja sivuvirtojen tai digitalisaation hyödyntämiseen sekä lisätty yritysten kansainvälistymisvalmiuksia.

> Maatalouteen liittyvissä politiikkatoimissa tunnistetaan alkutuotannon tuotteiden ja niiden jalostuksen ja markkinoille saattamisen sekä lyhyiden jakeluketjujen mahdollisuudet ja tukijärjestelmin niitä tukevat investoinnit.

Suomen CAP-suunnitelmaan sisältyy uutena tukimuotona maatalouden kokeilutuki, jota voidaan myöntää uudenlaisen maataloustoiminnan kokeiluihin, esimerkiksi uusien liikeideoiden testaamiseen. Maatalouden kokeilutukea haetaan Leader-ryhmästä. Kokeilutukea voi saada toiminnan laajuuden mukaan 2 500 e, 5 000 e tai 7 500 e.

2 https://eura2021.fi/hanketietopalvelu

Kuva 2. Kokemusten vaihto ja yhteistyö ovat lähiruokayrittäjille tärkeitä. Kuva: Maaseutuverkosto/Juha-Matti Wilska

Yritysryhmähankkeet ovat maaseuturahoituksen oma väline ja lähiruokateema on niissä hyvin yleinen matkailun lisäksi. Yritysryhmähankkeiden lisäksi vuodesta 2023 lähtien on rahoitettu myös viljelijäryhmähankkeita, joissa rakennetaan yhteistyötä maatilojen nykyaikaistamisen ja kilpailukyvyn parantamiseksi.

> Ruokamatkailua ja laadukasta ruokaa osana matkailun palveluketjua kehitetään systemaattisesti ruokamatkailustrategian suuntaisesti. Suomen matkailustrategiassa huomioidaan laadukas ruoka osana matkailua.

Suomen matkailustrategiassa[3] ruokamatkailu on nostettu erillisteemaksi, ja ruoka näkyy myös muiden matkailutuotteiden sisällöissä.

3 Yhdessä enemmän – kestävää kasvua ja uudistumista Suomen matkailuun : Suomen matkailustrategia 2022–2028 ja toimenpiteet 2022–2023

Suomen ensimmäinen ruokamatkailustrategia julkaistiin 2015. Haaga-Helian ammattikorkeakoulu vastasi strategian päivityksistä (2020 ja 2024). Laajassa sidosryhmäyhteistyössä laaditun Suomen ruokamatkailustrategian 2024–2028[4] tavoite on viedä Suomen ruokamatkailua kohti vastuullista ja innostavaa tulevaisuutta, joka perustuu vahvoihin verkostoihin. Pyrkimyksenä on tarjota asiakkaille unohtumattomia ja huippuunsa hiottuja ruokaelämyksiä, jotka heijastelevat ainutlaatuista ruokakulttuuriamme. Välillisesti tavoitellaan sitä, että Suomen tunnettuus ruokamatkailumaana kasvaa.

Kuva 3. Tutkimusten mukaan matkailijat yhdistävät mielikuvissa Suomen luontoon ja esimerkiksi marjoihin. Kuva: Visit Finland / Harri Tarvainen

Haaga-Helia ammattikorkeakoulun valtakunnallinen maaseutuohjelmasta rahoitettu Hungry for Finland – toiminnallisen ekosysteemin rakentaminen -hanke toimi valtakunnallisena koordinaattorina kehittäen verkostoitumista, monipuolisia työkaluja ja osaamisen lisäämistä alan toimijoille. Hankkeen tuloksena Haaga-Helia perusti valtakunnallisen ruokamatkailun osaamisryhmän[5] vuonna 2025. Sen tavoitteena on lisätä verkostoitumista, hyvien käytänteiden jakoa ja toiminnan kehittymistä.

4 https://www.haaga-helia.fi/sites/default/files/file/2025-08/suomen-ruokamatkailustrategia-2024-2028-hungry-for-finland-haaga-helia.pdf

5 https://www.hungryforfinland.fi/ruokamatkailun-osaamisryhma/

Alueilla on toteutettu runsaasti ruokamatkailuhankkeita, jotka on rahoitettu maaseutuohjelmasta, EAKR:sta ja ESR:sta. Niitä on tarkasteltu tarkemmin VTT:n tekemässä selvityksessä[6] ”Selvitys ruokaviennin julkisesta rahoituksesta vuosina 2020–2025”.

Ruokamatkailun näkyvyyden lisäämiseksi, uusien kärkituotteiden esiin nostamiseksi ja laadun kehittämiseksi on Haaga-Helian toimesta järjestetty kansallisia ruokamatkailukilpailuja vuosina 2015, 2017, 2019 2021 ja 2023. Maa- ja metsätalousministeriö on toiminut kilpailun päärahoittajana. Seuraava kilpailu on käynnistynyt vuoden 2026 alussa[7].

Maa- ja metsätalousministeriö/Lapin ELY-keskus käynnisti kesällä 2022 haun harvaan asuttujen alueiden luonto-, ruoka-, kalastus- ja metsästysmatkailun kehittämishankkeista. Hankehakuun oli osoitettu erillismääräraha harvaan asuttujen alueiden parlamentaarisen työryhmän toimesta. Hankerahoitusta jaettiin noin 3,4 miljoonaa euroa yhteensä 35 hankkeelle, joista 9 hanketta kohdistui ruokamatkailuun.

Visit Finland käynnisti 2024 maa- ja metsätalousministeriön rahoituksella vuoteen 2027 kestävän hankkeen[8], jolla pyritään lisäämään Suomen kansainvälistä tunnettuutta ruoka- ja ruokamatkailumaana. Hankkeessa toteutetaan muun muassa imagokampanja, PR-toimistoyhteistyötä, media- ja vaikuttajamatkoja, PR-tapahtumia eri maissa, TV-tuotantoja, vaikuttajaviestintää ja sisältöjen kuten valokuvat ja artikkelit toimittamista Visit Finlandin sivuille.

Edistetään tuottajaorganisaatioiden perustamista.

Suomen CAP-suunnitelmassa on erillinen yhteistyö -hankemuoto, jolla edistetään tuottajaorganisaatioiden perustamista.

6 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/items/fe7a594b-26bb-4b15-8da0-afe637f54dff

7 https://www.hungryforfinland.fi/ruokamatkailukilpailu-2026/

8 https://www.visitfinland.fi/liiketoiminnan-kehittaminen/yhteistyoprojektit/ruokamaakuvan-ja-ruokamatkailun-tunnettuus--projekti

Maaseutuohjelmasta/maa- ja metsätalousministeriön ruokaketjun kehittämisvaroista on rahoitettu useita valtakunnallisina tuottajaorganisaatioihin liittyviä hankkeita. Lisäksi maaseutuohjelmasta/CAP-suunnitelmasta on rahoitettu useita alueellisia tuottajaorganisaatioiden valmisteluun liittyviä hankkeita (maaseutuverkoston hankerekisterissä 19 hanketta marraskuussa 2025)[9].

Kuva 4. Tuottajaorganisaatiot ovat yksi yhteistyön muoto. Vihannes-Laitila Oy on yksi Suomen tuottajaorganisaatioista. Kuva: Kirsi Viljanen

Tuottajaorganisaatioiden perustamisesta on kerrottu eri hankkeiden tilaisuuksissa ja viljelijöiden tuki-infoissa.

Suomessa on nyt yhteensä 13 tuottajaorganisaatiota, jotka toimivat mm. hedelmä- ja vihannesalalla, vilja-alalla, peruna-alalla, lammasalalla sekä kananmuna-alalla.

Lisäksi tuki hedelmä- ja vihannesalan tuottajaorganisaatioiden toimintaohjelmille sisältyy uudella rahoituskaudella (CAP 2023–2027) Suomen kansalliseen strategiasuunnitelmaan. Hedelmä- ja vihannesalalla on tällä hetkellä kolme tuottajaorganisaatiota, joilla on toimintaohjelma.

9 https://maaseutuverkosto.fi/hankkeet/?search_key=Tuottajaorganisaatio

1.2 Pienimuotoisen elintarvikejalostuksen ja -myynnin mahdollisuuksien parantaminen lainsäädännön, neuvonnan ja tutkimuksen keinoin

Jatketaan elintarvikealan sääntelyn ja valvonnan sujuvoittamista ja otetaan EU:n sallimat joustot paikalliseen tuotantoon täysimääräisesti käyttöön.

Elintarvikelaki (297/2021) ja sen nojalla annetut maa- ja metsätalousministeriön asetukset elintarvikehygieniasta (318/2021), elintarvikevalvonnasta (315/2021) ja zoonooseista (316/2021) annettiin vuonna 2021. Elintarvikelain kokonaisuudistuksella ja elintarvikelain nojalla annetun kansallisen elintarvikehygieniaa ja elintarvikevälitteisiä zoonooseja koskevan lainsäädännön uudistuksella pyrittiin yksinkertaistamaan ja selkeyttämään elintarvikealan toimijoihin kohdistuvaa lainsäädäntöä. Kansallisten edellä mainittujen asetusten määrä karsittiin kolmeen aiempien useiden asetusten sijaan. Kansalliset elintarvikehygienia-asetukset täydentävät EU-lainsäädäntöä ja lisäksi niissä on huomioitu EU-lainsäädännön sallimat joustot. Maa- ja metsätalousministeriön internetsivuille on koottu kansalliset säännöt, mukautukset ja poikkeukset EU:n elintarvikehygienialainsäädännöstä[10]. Myös Ruokavirasto on julkaissut internetsivuillaan joustavuuteen liittyvää ohjeistusta ja käytännönläheisiä esimerkkejä, miten joustavuutta on mahdollista soveltaa elintarvikealan toiminnassa[11] [12]:

10 https://mmm.fi/documents/1410837/1818450/Kansalliset+s%C3%A4%C3%A4nn%C3%B6t,+mukautukset+ja+poikkeukset+EU-lains%C3%A4%C3%A4d%C3%A4nn%C3%B6st%C3%A4.pdf/68c7ad12-3fbc-a2eb-a93a-12d424c1fbf8/Kansalliset+s%C3%A4%C3%A4nn%C3%B6t,+mukautukset+ja+poikkeukset+EU-lains%C3%A4%C3%A4d%C3%A4nn%C3%B6st%C3%A4.pdf?t=1700053864064

11 https://www.ruokavirasto.fi/elintarvikkeet/elintarvikeala/elintarvikeyrityksen-perustaminen-ja-omavalvonta/toimintaan-liittyvat-joustot/

12 https://www.ruokavirasto.fi/elintarvikkeet/elintarvikeala/elintarvikeyrityksen-perustaminen-ja-omavalvonta/toimintaan-liittyvat-joustot/joustavuus-kaytannossa/

Pienpanimot ovat osa Lähiruokaohjelman kohderyhmää[13]. Suomessa vapautettiin vuonna 2024 alkoholin saatavuutta sallimalla 8 % alkoholia sisältävien käymisteitse valmistettujen juomien myynti ruokakaupoissa. Pienpanimoliitto kannatti esitystä, mutta olisi toivonut sille siirtymäaikaa, jotta pienpanimot olisivat ehtineet valmistaa ja myydä juomansa. Asiasta on raportoitu muun muassa Riina Sirviön opinnäytetyössä[14].

Jatketaan elintarvikelainsäädäntöön liittyvää koulutusta ja neuvontaa.

Ruokavirasto ylläpitää elintarvikealan toimijoille ja valvojille ohjeistusta tarjoavia nettisivuja sekä valvojille suunnattua sisäistä intranettiä. Ruokavirasto on järjestänyt elintarvikealan toimijoille ja valvojille aktiivisesti koulutusta, julkaissut uusia ja päivittänyt olemassa olevia ohjeita. Koulutusta on järjestetty etä- ja/tai läsnätilaisuuksina, osasta pidetyistä koulutuksista löytyy tallenne ja myös erillisiä koulutusvideoita on julkaistu. Ohjeistusta tarjotaan mahdollisuuksien mukaan myös muilla kielillä, suomen ja ruotsin lisäksi.

Monissa alueellisissa hankkeissa on tarjottu elintarvikelainsäädäntöön liittyvää koulutusta. Lisäksi ao. koulutusta tarjoaa monet tahot kuten Foodwest Oy ja Elintarviketieteiden seura.

Lisätään lähiruokayrityksille erityisesti liiketoimintaan, markkinointiin ja viestintään, digitalisaatioon ja datatalouteen liittyvää koulutusta ja neuvontaa.

aitojamakuja.fi -sivustolle[15] on koottu elintarvikealan yritysten hyödynnettäväksi erilaisia oppaita ja koulutusmateriaaleja.

13 kts s. 28 https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-195-0

14 https://www.theseus.fi/handle/10024/881113

15 https://aitojamakuja.fi/ -> Yrittäjälle

Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen Jotpan kilpailuttamat elintarviketeollisuuden vientiä, digitaalisuutta ja kestävää tulevaisuutta tukevat koulutukset[16] alkoivat vuoden 2024 alussa eri organisaatioiden toteuttamina. Koulutukset koskivat elintarvikkeiden myynti- ja markkinointiosaamista, elintarvikkeiden vastuullisuutta, elintarvikealan digitalisaatiota, innovaatiotoimintaa, elintarvikkeiden vientiä ja tuotekehitystä.

Alueellisissa lähiruokahankkeissa on järjestetty paljon erilaisia koulutuspäiviä tavoitteen mukaisista teemoista.

> Parannetaan lähiruokayritysten kriisivalmiutta ja varautumista riskien hallintaan.

Maa- ja metsätalousministeriö rahoitti Luken ja VTT:n toteuttamaa työtä, jossa luotiin välineitä elintarvikealan mikro- ja pienyrityksille riskien- ja jatkuvuudenhallintaan[17].

LUKE toteuttaa 2024–27 ARMAS-hanketta[18], jonka päätavoite on vahvistaa maaseudun ja ruokajärjestelmän toimijoiden osaamista ja kehittää Suomen ruokajärjestelmän huoltovarmuutta, resilienssiä (eli muutosjoustavuutta) ja ilmastoviisautta. Keinoina ovat tiedonvälitys, ruokajärjestelmän toimijoiden verkostoitumisen ja vuorovaikutuksen edistäminen sekä ratkaisuiden yhteiskehittäminen.

Maa- ja metsätalousministeriön/MAKERA rahoittamassa hankkeessa valmistuivat käsikirjat kyberpoikkeamien hallintaan alkutuotannossa[19], elintarviketeollisuudessa[20] ja kaupan ja jakelun aloilla[21].

---

16 https://www.jotpa.fi/fi/ajankohtaista/tiedotteet/elintarviketeollisuuden-vientia-digitaalisuutta-ja-kestavaa-tulevaisuutta

17 https://www.luke.fi/fi/uutiset/uusi-tyokirja-auttaa-elintarvikealan-pkyrityksia-varautumaan-liiketoiminnan-riskeihin ja https://jukuri.luke.fi/handle/10024/553900

18 https://www.luke.fi/fi/projektit/armas

19 https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-830-677-4

20 https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-830-679-8

21 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/788855/Kyberturvallisuus%20kaupan%20ja%20jakelun%20alalla%20kasikirja.pdf?sequence=2

Turvallisuuteen, varautumiseen ja muutoskestävyyden vahvistaminen on vahvasti läsnä CAP-suunnitelman mukaisissa EU:n maaseuturahastosta rahoitetuissa alueellisissa maaseudun kehittämishankkeissa. Paikallisen ja alueellisen resilienssin vahvistamista toteutetaan tiedonvälityshankkeina, maaseudun palvelujen ja toimintaympäristön kehittämisen yhteistyöhankkeina sekä investointeina sekä älykkäät kylät yhteistyöhankkeina, joista viimeinen on yleisin. Paikallisen muutoskestävyyden (resilienssin) ja turvallisuuden vahvistamista on rahoitettu yli 10 miljoonalla eurolla (EU ja kansallinen rahoitus) 2023–2025 (alkuvuosi).

Alueellinen varautuminen otettu huomioon ELY-tulosohjauksessa, jossa yhtenä tavoitteena on vahvistaa alueen huoltovarmuutta ja varautumista häiriötilanteisiin sekä parantaa kestävyyttä häiriötilanteissa. Jokainen ELY-keskus on kirjannut tehtäviä, jotka tukevat tavoitteen saavuttamista. Alueelliset valmiusryhmät suunnittelevat ja toteuttavat alkutuotannon varautumistoimia sekä ovat mukana suunnittelemassa viljelijöille ja maaseutuelinkeinoviranomaisille suunnattuja varautumiskoulutuksia ja -harjoituksia. ELY-keskukset ovat rahoittaneet hankkeita, joilla tuetaan varautumista. Vuoden 2026 alussa aloittaneiden elinvoimakeskusten yksi keskeisistä tehtäväalueista on varautuminen ja kokonaisturvallisuus. Varautuminen kattaa elinkeinoihin, työllisyyteen, maaseutuun, ympäristöön ja liikenteeseen liittyvät häiriötilanteet ja poikkeusolot.

> Kehitetään lähiruuan tilastointia ja tutkimusta erityisesti myyntikanavista ja -määristä, käytöstä ja tulevaisuuden potentiaalista sekä lähiruuan erilaisista vaikutuksista.

Ruokasektorin koordinaatiohanke on jatkanut ja kehittänyt edelleen aitojamakuja -yritystilastointia[22]. Koordinaatiohanke yhteistyössä ruokasektoriryhmän maakuntien edustajien kanssa ovat tehneet maakuntakoosteita[23] elintarvikealan yritysten tilanteesta. Seuraava tilastointikooste on tarkoitus julkaista kesäkuussa 2026.

Maaseutuindikaattorit-palvelusta saa maaseutu-kaupunkiluokituksella yritysten toimipaikkojen lukumäärän liikevaihdon suuruusluokan mukaan sekä elintarvikkeiden valmistuksen toimipaikkojen lukumäärän henkilöstön suuruusluokan mukaan. Tilastokeskuksesta on saatavilla muun muassa tieto yrityksen toimipaikkojen henkilöstöstä ja liikevaihdosta maakunnittain.

22 https://aitojamakuja.fi/yritystilastot/

23 https://aitojamakuja.fi/maakuntien-ruokasektorin-tilannekatsaus-julkaisu/

Maa- ja metsätalousministeriö rahoittaa 2024–2026 toteutettavaa Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin hanketta, jossa selvitetään lähiruuan nykyistä käyttöä julkiskeittiöissä ja sen aluetalousvaikutuksia sekä tulevaisuuden käyttösuunnitelmia[24]. Osana ao. tutkimusta on vuonna 2025 julkaistu kuntapäättäjille tehdyn kyselyn tuloksia, kyselyllä haluttiin selvittää kuntapäättäjien näkemyksiä ja arvostusta lähi- ja luomuruokaa kohtaan. Kyselyllä haluttiin selvittää myös kuntapäättäjien tietoisuutta yleisemmin oman kuntansa elintarvikehankintoihin liittyen. Lisäksi kyselyn avulla selvitettiin kuntapäättäjien näkemyksiä tulevaisuuden elintarvikehankintoihin vaikuttavista tekijöistä. Kuntapäättäjät tietävät vaihtelevasti kuntansa lähi- ja luomuruokahankinnoista. Tähän vaikuttaa osaltaan muun muassa se, kuinka hankinnat on kunnassa toteutettu. Hieman yli puolet vastaajista tietää vähintään suunnilleen kuntansa lähiruokahankinnoista, kun vastaava osuus luomuruoan osalta on noin kolmannes vastaajista. Lähiruoan käytöstä tiedetään siis paremmin kuin luomuruoan käytöstä. Tietoa kuitenkin halutaan lisää, sillä moni kuntapäättäjä ilmoitti tarvitsevansa lisää tietoa kuntansa elintarvikehankinnoista kuten lähiruoan käytöstä. Kaikista vastaajista lisää tietoa toivovien osuus oli noin 43 prosenttia, mutta maakunnittain tietotoiveissa oli selvää vaihtelua.

Edellä mainitun hankkeen toisessa raportissa[25] tarkastellaan hankintayksiköihin suunnatun lähi- ja luomuruuan käyttöön liittyvän kyselyn tuloksia. Hankintakyselyyn saatiin yhteensä 113 vastausta monipuolisesti eri puolilta Suomea. Vastaukset kattoivat suuren osan maamme julkisista elintarvikehankinnoista. Näin ollen vastauksista saa kattavan kuvan Suomen julkisten hankintojen tilanteesta. Vastaajien mukaan maamme julkisista elintarvikehankinnoista noin 15 prosenttia kohdistui hankintayksiköiden omaan maakuntaan. Tämä tarkoittaa jo pelkästään kyselyyn osallistuneiden yksiköiden osalta yli 50 miljoonan euron verran elintarvikehankintoja omista maakunnista. Vastaavasti muualle Suomeen kohdistui noin 65 prosenttia elintarvikehankintojen arvosta. Näin ollen kotimaisuusaste oli koko Suomen tasolla noin 80 prosenttia, joten ulkomaisia elintarvikkeita hankittiin noin 20 prosentin verran. Tuoteryhmittäin oman maakunnan osuuksissa ja kotimaisuusasteissa oli selviä eroja. Oman maakunnan osuus oli suurin leipomotuotteissa, noin kolmannes. Yli 20 prosentin lähiruokaosuus oli myös hedelmät, kasvikset ja marjat -tuoteryhmässä. Alhaisimmat oman maakunnan osuudet löytyivät juomista ja muista elintarvikkeista. Suurin kotimaisuusaste eli 99 prosenttia oli lihassa ja lihatuotteissa. Myös juomissa ja maitotaloustuotteissa kotimaisuusaste oli lähellä sataa prosenttia.

24 https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/tuet/elintarvikkeet/ruokaketjuhankkeet/tiivistelma-lahiruoan-kayton-kehittyminen.pdf

25 https://helda.helsinki.fi/items/649a06de-1736-4d63-b8ef-9667feeb078f

Nina Grönqvistin 2024 valmistuneessa maisteritutkielmassa[26] selvitettiin REKOn taloudellisia merkityksiä. Tulosten mukaan sesonki- ja tuoteryhmäkohtainen vaihtelu on REKOssa tyypillistä ja ryhmien aktiivisuudessa ilmenee suuria eroja. Myyntilukujen tarkastelu osoittaa kuitenkin, että REKO voi parhaimmillaan olla tuottajalle huomattava tulonlähde. Myös haastattelututkimuksen perusteella REKO koetaan taloudellisesti tärkeäksi, joskin usein muuta tulon muodostusta täydentäväksi.

LUKE on julkaissut karttapalvelun[27], jossa tärkeimpien tuotteidemme (ruis, peruna, porkkana, tomaatti, mansikka, maito, kananmuna, naudanliha, sianliha, broilerinliha) omavaraisuusaste on kuvattuna maakunnittain.

1.3 Lähiruuan osuuden kasvattaminen julkisissa hankinnoissa parantamalla hankintaosaamista, laadullisia kriteereitä ja hankintavaatimuksia

Rahoitetaan ja toteutetaan hankintaosaamista lisääviä ja hankintakäytäntöjä kehittäviä toimenpiteitä.

Tarjotaan hankintaprosesseissa mukanaoleville ohjeistusta ja neuvontaa sekä kehitetään työkaluja, kriteereitä, hankintavaatimuksia ja ohjeistusta, jotka mahdollistavat kestävät vastuulliset hankinnat.

Kannustetaan kuntia ja maakuntia kasvattamaan lähiruuan osuutta hankinnoissaan ja edesautetaan kuntia tekemään lähiruuan käytön edistämisestä päätökset, jotka kirjataan kunnan ja sille palveluja tuottavan ruokapalvelun strategioihin.

Maakunta- ja kuntatasolla edistetään lähiruokaa mm. lisäämällä tuottajien ja hankkijoiden yhteistyötä ja markkinavuoropuhelua sekä levittämällä parhaita käytäntöjä.

26 https://helda.helsinki.fi/items/63c640fe-d4fd-4b37-85c7-2e51c36656b8

27 https://project-archive.luke.fi/tuotanto-ja-omavaraisuus-maakunnittain/

Maa- ja metsätalousministeriöön on palkattu hankintalähettiläs, jonka tehtävänä on edistää kestäviä julkisia elintarvike- ja ruokapalveluhankintoja. Määräaikainen työsuhde vakinaistettiin vuonna 2025. Tehtävänkuvaan kuuluu muun muassa vastuu kestävien ja vastuullisten julkisten ruokahankintojen lisäämisestä kunnissa ja valtion hallinnossa.

Suomen ensimmäinen julkisten hankintojen strategia julkaistiin syksyllä 2020. Strategian tavoitteena oli lisätä julkisten hankintojen vaikuttavuutta ja ekologista, sosiaalista ja taloudellista kestävyyttä. Strategiassa on asetettu tavoite kestäville elintarvike- ja ruokapalveluhankinnoille:

> *"Edistämme kestävää ruokajärjestelmää elintarvike- ja ruokapalveluhankinnoissa ja käytämme kestävästi ja vastuullisesti tuotettuja elintarvikkeita.*
>
> *Kestävä ruokajärjestelmä on ruokaturvan perusta. Ilmastonmuutos, monimuotoisuuden häviäminen ja kriisitilanteet voivat heikentää Suomessakin ruokaturvaa merkittävästi. Hyvällä huoltovarmuudella turvataan kriisitilanteiden edellyttämä ruoantuotannon omavaraisuus.*
>
> *Elintarvike- ja ruokapalveluhankinnoissa tulee käyttää hankintakriteereitä, jotka edistävät ympäristön kannalta hyviä viljelymenetelmiä, elintarviketurvallisuutta, ravitsemusta sekä eläinten hyvinvointia ja terveyttä, ja jotka edistävät samalla kestävää ruokahuoltoa ja ekologista kestävyyttä."*

Strategian toteuttamiseksi on päivitetty "Opas vastuullisiin elintarvikehankintoihin – Suosituksia vaatimuksiksi ja vertailukriteereiksi"[28] ja julkaistu "Vastuullisten ruokapalveluiden hankintaopas"[29].

Osana kansallisen hankintastrategian toimeenpanoa julkaistiin myös kriteeripankki.fi -palvelu. Kriteeripankki kokoaa yhteen hankintalain mukaiset, todennettavat ja markkinoita kannustavat vastuullisuuskriteerit, jotka voidaan kopioida suoraan tarjouspyyntöihin. Kriteeripankissa on saatavilla vastuullisuuskriteereitä sekä ruokapalveluiden että elintarvikehankintojen kilpailutukseen. Hankintakriteereitä voidaan hyödyntää myös lähiruuan hankinnassa. Kriteeripankki tehostaa hankintojen valmistelua ja tukee julkisen sektorin toimijoita tekemään kriteerivalinnoista

28 https://www.motiva.fi/ajankohtaista/julkaisut/opas_vastuullisiin_elintarvikehankintoihin_-_suosituksia_vaatimuksiksi_ja_vertailukriteereiksi.15370.shtml

29 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163640/Vastuullisten_ruokapalveluiden_hankintaopas_2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y

laadukkaita ja yhdenmukaisia. Kriteeripankista löytyy lisäksi tietoa tuoteryhmän merkittävistä vastuullisuusvaikutuksista. Maa- ja metsätalousministeriö on rahoittanut Kriteeripankin kehitystä ja tietojen päivittämistä elintarvike- ja ruokapalvelu-hankintakriteerien osalta. Motiva vastaa palvelun ylläpidosta ja kehittämisestä.

Maa- ja metsätalousministeriö rahoitti Vastuulliset ruokapalvelut -kehitysohjelman, jonka tavoitteena oli laatia ruokapalveluille vastuullisuussuunnitelmat ja askeleet kohti niiden toteuttamista. Ohjelmaan valittiin 10 erilaista ruokapalvelua eri puolilta Suomea. Niissä toteutettiin erilaisia kehittämistoimenpiteitä, ja kehittämisen mallit jalkautettiin muille ruokapalveluille viestinnän ja koulutuksen keinoin. Hankkeessa luotiin myös sivusto, jonka avulla ruokapalvelu voi laatia oman vastuullisuusohjelmansa[30].

Maa- ja metsätalousministeriö teetti selvityksen[31], miten julkisten ruokahankintojen avulla voidaan estää luonnon monimuotoisuuden eli biodiversiteetin heikkenemistä ja luontokatoa. Selvityksessä hahmotettiin myös mahdollisia kehitettäviä hankintakriteereitä.

Kuva 5. Lähiruuan käyttö julkisissa ruokapalveluissa edistää myös alueellista huoltovarmuutta. Kuva: Ekocentria/Tero Takalo-Eskola

30 https://sakky.fi/vastuullinen-ruokapalvelu

31 https://mmm.fi/-/selvitys-luonnon-monimuotoisuuden-huomioivista-elintarvikehankinnoista-valmistunut

Maa- ja metsätalousministeriö teetti esiselvityksen ruokapalveluille ja elintarvikehankintoja tekeville hankintayksiköille dynaamisen hankintajärjestelmän eli DPS:n käyttöönottoa elintarvikehankinnoissa opastavan ja tukevan hankkeen tarpeellisuudesta, mahdollisista sisältötoiveista ja ajankohtaisuudesta. Työhön sisältyi myös DPS:ä ruokapalveluille esittelevä webinaari.

Selvitystyön jatkona maa- ja metsätalousministeriö rahoitti vuosina 2023–24 toteutettua hanketta, jossa pilottikohteiden kanssa kehitettiin DPS-prosesseja, käynnistettiin DPS-hankinta ja valmisteltiin opas DPS-hankinnoista. Työn tuloksena 06/2024 julkaistiin opas Lisää lähi- ja luomuruokaa dynaamisella hankintajärjestelmällä[32].

Maa- ja metsätalousministeriö on järjestänyt useita webinaareja julkisista elintarvikehankinnoista kuntien ja hyvinvointialueiden päättäjille.

Alueilla on ollut useita hankkeita, joilla lähiruokaa on pyritty saamaan ammattikeittiöiden valikoimiin. Kts. esim.

https://maaseutu.fi/tarina/lahempaa-lautaselle-hankkeessa-helpotetaan-lahiruuan-tieta-julkisiin-keittioihin/

https://maaseutuverkosto.fi/hankkeet/lappilaista-kalaa-ammattikeittioihin/

https://lapinelintarviketalo.fi/julkisten-ruokapalveluiden-maakunnallinen-kumppanuusmalli-lahiruuan-edistamiseksi/

1.4 Lähiruokasektorilla toimivien yhteistyön tiivistäminen

Lisätään lähiruokasektorin kehittämiseen liittyvien hallinnonalojen yhteistyötä.

32 https://www.motiva.fi/ajankohtaista/julkaisut/lisaa_lahi-_ja_luomuruokaa_dynaamisella_hankintajarjestelmalla_-opas.15370.shtml

Lähiruuan, luomun ja luonnontuotteiden koordinaatiohanke järjestää ns. rahoittaja-infoja, joihin kutsutaan mm maaseutuohjelman/CAP-suunnitelman kehittämisvastaavat, Leader-toimintaryhmät, EAKR- ja ESR-rahoituksen asiantuntijat, Ruokaviraston ruokaketjun hanketoiminnan edistäjät ja Business Finlandin edustajat.

Maa- ja metsätalousministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö tekivät vuoden 2023 loppuun saakka tiivistä yhteistyötä elintarvikealan toimialapäällikön- ja -palvelun kanssa. Työ- ja elinkeinoministeriö kuitenkin lakkautti maa- ja metsätalousministeriön rahoittaman tehtävän (luonnontuotealan toimialapäällikön tehtävä oli lakkautettu jo aiemmin) ja koko toimialapalvelu päättyi 2024 keväällä.

> Elintarvikealan kehittäminen ja lähiruoka tunnustetaan maakuntien kehittämisstrategioissa ja -ohjelmissa sekä ELY-keskusten alueellisissa kehittämissuunnitelmissa.

Kaikkien maakuntien ohjelmissa 2022–2025 oli mainintoja lähiruuasta tai ruuasta tai elintarvikkeista. Joissakin ohjelmissa on vain sanoja tai muuten lyhyesti kuvattu teemaa, joissakin ohjelmissa on taas kuvattu hyvin perusteellisesti ruokateeman merkitystä maakunnalle. Uudet maakuntaohjelmat valmistuivat vuodenvaihteessa 2025–26. Myös niissä elintarvikesektori on hyvin esillä, erityisesti huoltovarmuusnäkökulmasta. Useissa maakuntaohjelmissa korostetaan lähiruokaa myös osana matkailun kehittämistä.

ELY-keskusten kehittämissuunnitelmissa lähiruuan kehittäminen on hyvin esillä.

> Alueilla on lähiruuan kehittämistoiminnan vastuuhenkilöitä, jotka lisäävät alueiden välistä ja valtakunnallista yhteistyötä.

Ruokasektorin koordinaatiohanke on koonnut ns. ruokasektoriryhmän, jossa edustettuina ovat alueellisesta lähiruuan kehittämistyöstä vastaavat tahot. Ryhmä kokoontuu muutaman kerran vuodessa.

Kuva 6. Ruokasektoriryhmän kokous Helsingin yliopiston tiloissa. Kuva: Heidi Haavisto-Meier

Rahoituskaudella 2021–2027 käynnistetään alueellisella kehittämisrahoituksella jokaiselle, noin maakuntaa vastaavalle, alueelle monivuotiset elintarvikealan ja lähiruuan kehittämiseen keskittyvät koordinointihankkeet, jotka kokoavat yhteen alueen toimijat ja hankkeet ja verkottavat ne muiden alueiden vastaaviin koordinaatiohankkeisiin sekä osallistuvat alan valtakunnallisiin kehittämistoimiin. Uudella rahoituskaudella jatketaan alueellista kehittämistoimintaa tukevien valtakunnallisten koordinaatiotoimenpiteiden toteuttamista.

Maa- ja metsätalousministeriö rahoitti vuosina 2022–24 toteutettua Ruokasektorin koordinaatiohanketta, jossa erityisteemoina olivat lähiruoka, luomu ja luonnontuotteet. Maa- ja metsätalousministeriö rahoittaa vastaavaa koordinaatiohanketta myös vuosina 2024–27.

Edellisellä EU-ohjelmakaudella monella alueella toimi alueellisia koordinaatiohankkeita. Nyt käynnissä olevalla ohjelmakaudella vain harvalla alueella on varsinainen koordinaatiohanke.

1.5 Ruuan ja ruokaketjun toimijoiden arvostuksen ja näkyvyyden lisääminen

Toteutetaan lähiruokaa ja sen tekijöitä esille tuovia kampanjoita ja muuta viestintää.

Lähiruokapäivä[33] (ennen Osta tilalta -päivä) järjestetään kerran vuodessa syyskuussa. Lähiruokapäivä on tarkoitettu kaiken kokoisille ja näköisille tuottajille, tiloille, puutarhoille, palveluille, yrittäjille ja jatkojalostajille, jotka työskentelevät suomalaisen lähiruoan parissa. Mukaan toivotaan myös maaseudun elämysmatkailun tuottajat, ruoka-alan ammattilaiset ja muut toimijat, aina yhdistyksiä ja seuroja myöten. Aiemmin ruokasektorin koordinaatiohankkeen vastuulla ollut tapahtuma on siirtynyt osaksi Maaseutuverkoston toimintaa. Vuonna 2025 yhdeksättä kertaa järjestetty Lähiruokapäivä rikkoi ennätyksiä niin järjestäjätahojen kuin vierailijoiden osalta. Käyntikohteita oli 335, lisäksi tapahtumaviikonloppuna 6.-7.9.2025 järjestettiin useita sellaisia lähiruokatapahtumia, joita virallisilla Lähiruokapäivän sivuilla ei ollut. Kävijämäärä nousi vuoden 2024 100 000 kävijästä arvion mukaan jopa 148 000 vierailijaan. Vuonna 2025 Maaseutuverkostoyksikön keräämän järjestäjäpalautteen mukaan osallistuminen järjestäjäksi oli vaivatonta ja tapahtuma toi uusia asiakkaita vierailijamäärän ylittäessä usein odotukset. Tilattavissa ollut ilmainen materiaalipaketti sekä valmiit materiaalit koettiin innostaviksi ja hyödyllisiksi. Vuonna 2024 Lähiruokapäivää laajennettiin ennen joulua toteutettuun Lähiruokapäivän Joulu -tapahtumaan.

33 https://lahiruokapaiva.fi/

Kuva 7. Lähiruokapäivän järjestäjä voi tilata Maaseutuverkostoyksiköstä erilaisia materiaaleja tapahtumaansa. Kuva: Kirsi Viljanen

Joka vuosi elokuun viimeisenä lauantaina järjestettävän Suomen luonnon päivän[34] yhteydessä järjestetään myös luomutiloilla avointen ovien tapahtumia.

Suomen Keittiömestarit ry ja Viestintävalkea toteuttivat vuonna 2021 nuorille suunnatun kokin ammatista kertovan videon[35] ”Kokkipolkuja – ammattina ruokaelämykset”, jossa alan ammattilaiset valottavat urapolkuaan ja työn monia mahdollisuuksia nuoria puhuttelevalla tavalla.

Ruokasektorin koordinaatiohankkeen aloitteesta vuonna 2021 toteutettiin muutamassa oppilaitoksessa alueen lähiruokayrityksiä ja oppilaitoksia yhdistävä kampanja[36]. Asiasta järjestettiin myös kokemuksia jakava tilaisuus tammikuussa 2022.

34 https://luomu.fi/luonnonpaiva/

35 https://www.youtube.com/watch?v=_x0M4UWFj80

36 https://aitojamakujalehti.fi/yhdessa-opitaan-tuloksia-ja-kokemuksia-oppilaitosten-ja-yritysten-yhteistyosta/

Elintarviketeollisuusliitto on toteuttanut Maistuva päivä -kampanjaa[37], jolla pyritään tuomaan elintarvikesektorin työpaikkoja tutuksi ja kiinnostaviksi nuorille. Aiemmin kampanja toteutui yritysvierailujen kautta, 2022 kampanja muokattiin monipuoliseksi nettiaineistoksi.

Ruokasektorin koordinaatiohanke toteutti vuonna 2023 #mahdollisuusyrittää -kampanjan, jossa tuotiin esiin elintarvikealan pienyrittäjyyttä. Kampanjan videot löytyvät aitojamakuja -kanavalta[38].

Suomen messut on jatkanut Helsingin messukeskuksessa Lähiruoka&Luomu -messujen toteuttamista Kevätmessujen yhteydessä. Messujen yhteydessä on vuodesta 2013 myönnetty Vuoden Lähiruokateko -palkinto. Suomen messusäätiön nosti vuodesta 2014 myönnetyn 2000 euron palkintosumman 6000 euroon vuonna 2023.

> Lisätään kansalaisten arjen valmiuksia kotitalousasioissa ja omatarveviljelyssä muun muassa neuvontajärjestöjen kuten maa- ja kotitalousnaiset, Suomen 4H-liitto ja Martat toiminnan kautta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö rahoittaa kotitalousjärjestöjen ja maa- ja metsätalousministeriö Suomen 4H-liiton toimintaa. Edellä mainituilla tahoilla on yleisen neuvonnan ja tiedotuksen lisäksi paljon erilaista kurssitarjontaa.

Suomen Pelastusalan keskusliitto jatkaa vuonna 2019 käynnistettyä 72h -kampanjaa[39], jossa kotitalouksia ohjeistetaan riittävän kotivaran varastointiin. Kampanjassa on mukana kaikki keskeiset kotitalouksiin liittyvät neuvontajärjestöt.

Maa- ja kotitalousnaisten järjestö on käynnistänyt kotitarveviljelyn edistämiseen liittyviä hankkeita ja Martat tarjoavat koulutusta kuten

https://www.maajakotitalousnaiset.fi/kotitarveviljelysalossa

https://www.facebook.com/groups/1143889766064050

https://www.martat.fi/uusimaa/tapahtuma/kotitarveviljely-ketjukoulutus/?post-id=156723

37 https://www.etl.fi/maistuva-paiva.html
38 https://www.youtube.com/@Aitojamakujafi
39 https://72tuntia.fi/

Valtimolla on käynnistänyt toimintansa Omavara -opisto[40], joka tekee yhteistyötä Kainuun opiston kanssa. Opistolla tarjotaan laaja-alaisesti kestävää elämäntapaa ja omavaraisuutta ml. ruuantuotantoa koskevia kursseja.

> Edistetään ruokakasvatusta sisällyttämällä ruoka- ja ravitsemusnäkökulmaa varhaiskasvatukseen, peruskoulun ja lukion eri oppiaineisiin, opettajankoulutuksiin sekä toisen asteen ammatilliseen koulutukseen. Kohdennetaan käytettävissä olevia resursseja kotitalousopetukseen.

Opetushallitus on julkaissut materiaaleja[41], joiden avulla ruokakasvatus voidaan ottaa vahvemmin mukaan paikallisiin perusopetuksen opintosuunnitelmiin.

Muun muassa Ruokatieto ry[42] ja Ruokakasvatusyhdistys Ruukku ry[43] ovat järjestäneet OPH:n rahoituksella ruokakasvatukseen liittyvää täydennyskoulutusta opettajille.

Aiheeseen liittyen on toteutettu useita valtakunnallisia hankkeita kuten maa- ja metsätalousministeriön ruokaketjun kehittämisvaroista rahoittamaa vuosina 2021–23 toteutettua ”Kokonaisvaltaista ruokakasvatusta varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen” -hanketta[44], jossa ruokakasvatuksen toimintamalleja pyrittiin jalkauttamaan kuntien rakenteisiin ja integroimaan kuntien varhaiskasvatus-, opetus- ja hyvinvointisuunnitelmiin.

Osana EU-rahoitteista koulujakelujärjestelmää sen erillistoimenpiteenä on toteutettu Ruoka-Tutka -hanketta[45], jonka tavoitteena on lasten ja nuorten terveellisemmät ruokatottumukset. RuokaTutka tarjoaa kasvattajille työkaluja ja lapsille sekä nuorille ajattelemisen aihetta ja oivaltamisen iloa erilaisten aineistojen kautta.

---

40 http://omavaraopisto.fi/

41 https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/ruokakasvatusteema-paikalliseen-opetussuunnitelmatyohon

42 https://ruokatieto.fi/ruokakasvatus/ideoita-opelle/kestava-ruoka-pellolta-poytaan-taydennyskoulutus-opettajille/kestavyys-kotimaisessa-ruokajarjestelmassa-koulutus/

43 https://ruokakasvatus.fi/koulutukset-luennot/evaita-eheaan-ruokasuhteeseen-taydennyskoulutus-opettajille/

44 https://sites.uef.fi/kokoava/

45 https://www.ruokatutka.fi/

2 Lähiruokaohjelman viestintä

Lähiruokaohjelman pääasiallinen viestintä tapahtui Lähiruokaohjelman Facebook-sivun[46] ja Lähiruokaa – totta kai -blogin[47] kautta. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriön viestintäkanavissa nostettiin esiin lähiruoka-aiheisia uutisia ja tapahtumia.

Lähiruokaohjelman koordinaattori kirjoitti artikkeleita eri lehtiin ja muihin julkaisuihin. Koordinaattori on myös taustoittanut eri kanavien uutisia ja podcasteja ja kirjoittanut sitaatteja eri tiedotteisiin.

Maa- ja metsätalousministeriön Retriever -mediaseurannan mukaan 2021–2025 lähiruokaohjelmasta on kirjoitettu 16 artikkelissa (marraskuu 2025). Hakusana ”lähiruoka” antoi 3 270 osumaa, ”lähiruo*” 14 553 osumaa ja ”lähiruu*” 1 603 osumaa. Artikkeleiden sävy vaihtelee romantisoivasta ja elämyksellisestä (nostalgia, aitous) strategiseen ja yhteiskunnalliseen (huoltovarmuus, politiikka), mutta kokonaiskuva on positiivinen ja arvostava, jossa lähiruoka nähdään sekä kulttuurisena että taloudellisena voimavarana.

Kuva 8. Sanapilvi lähiruokaan liittyvistä lehtiartikkeleista 2021–2025, tehty 19.11.2025

46 https://www.facebook.com/Lahiruokaohjelma

47 https://lahiruokaohjelma.blogspot.com/

3 Lähiruokaohjelman rahoitus

Lähiruokaohjelmalla ei ole ollut omaa korvamerkittyä rahoitusta, vaan sitä tukevia toimenpiteitä on rahoitettu valtiontalouden kehyspäätösten ja valtion talousarvioiden mukaisten määrärahojen puitteissa. Maa- ja metsätalousministeriön merkittävin rahoituslähde on ollut ruokaketjun kehittämisen momentti 30.20.47, jonka päätösosassa on maininta ”Määrärahalla tuetaan lisäksi luomualan ja lähiruoan kehittämisohjelmien mukaisia toimenpiteitä sekä luonnontuotealan kehittämistä”. Määrärahalla on rahoitettu valtakunnallisia ruokaketjuhankkeita ja hankintoina erilaisia selvityksiä. Lähiruokaohjelman tavoitteiden saavuttamista on tuettu erityisesti alueellisilla rahoitusinstrumenteilla (maaseutuohjelma, rakennerahastot).

4 Palautetta Lähiruokaohjelmasta

Maa- ja metsätalousministeriö ei teettänyt Lähiruokaohjelmasta varsinaista ulkopuolista loppuarviointia. Sen sijaan se keräsi joulukuussa 2025 kirjallisesti kommentteja ruokasektoriryhmältä Lähiruokaohjelman merkityksestä alueelliselle kehittämistoiminnalle ja kehittämisideoita jatkoon. Palautteiden mukaan Lähiruokaohjelma on tarjonnut selkeän kansallisen viitekehyksen, joka on tukenut alueellista kehittämistyötä ja se on lisännyt kehittämistyön johdonmukaisuutta hankkeissa ja antanut painoarvoa osaamisen kehittämiselle. Lähiruokaohjelman katsottiin antaneen perusteluja elintarvikealan kehittämiselle, kun maakuntastrategioita tai maakunnallisia ruokastrategioita kehittämissuunnitelmineen on laadittu. Lähiruokaohjelman puutteina nähtiin sen vähäinen näkyminen ja toiminta aluetasolla, tukea olisi kaivattu myös esimerkiksi pienten toimijoiden logistiikkaratkaisujen kehittämiseen. Myös kuluttajille suunnattua viestintää olisi kaivattu lisää. Vastausten mukaan ohjelmaa olisi pitänyt päivittää muuttuneen toimintaympäristön (Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan ja sen vaikutukset markkinoihin) vuoksi. Ohjelmalle kaivattiin myös parempaa seurantajärjestelmää. Vastauksissa korostui tarve uudelle Lähiruokaohjelmalle. Toisaalta yhdessä vastauksessa tuotiin esiin, että lähiruuan kehittäminen pitäisi nivoa kansallisen ruokastrategian toimeenpanosuunnitelmaan.

Maa- ja metsätalousministeriö

Hallituskatu 3 A, Helsinki
PL 30, 00023 Valtioneuvosto

mmm.fi

ISBN: 978-952-366-168-4 PDF

ISSN: 1797-397X PDF